

ISAGOGE IN CANONICAS

Septem Epiſtolas, quæ (vt in Paulinis) compoſitionis œconomia, & germana diſpoſitio monſtratur.

Eodem Bened. Aretio Auctore

LAVSANNAE.
Excudebat Fräciſcus le Preux, Illuſt. D. Bernenſiũ Typog.

1579.

Starodruki

BIBLIOTEKA ELBLĄSKA

ILLVSTRI ET DOMESTICA Nobilitate Splendidissimo viro D. Odoardo Thyenæo Ciconiæ Comiti Domino suo honorando. S. P.

Dfero ad te, illustris & generose vir, munusculum, qualia nostra esse solent, hoc est chartaceũ, & tenue. Quando enim tu in me amando & ornando, nullum officii genus prætermittis, volui saltem ego, tenui isto opusculo significationem grati animi extare, quandoquidem alia via mihi nulla patefacta est. Et quanquam eiusmodi sit vt nec commendari, præsertim apud tantũ virum, possit, nec ad dignitatem, splendoremque virtutum tuarum quicquam conferre, tamen, qui tuus est candor, & erga me studium, grato, vt spero, admittes animo pusillum hospitem, patierisque vt tui nominis splendore ornatior & commendatior prodeat.

Dominus Iesus te cum omni tua familia conseruet. Amen. Vale, Bernæ Cal. Februar. CIↃ IↃ LXXIIII.

Illustris. D. T.
studiosissimus Benedictus Aretius.

EPISTOLÆ DIVI IACOBI APOSTOLI dispositio.

Argumentum Epistolæ.

Postolus Iacobus magis instruit pios quomodo viuendum, quàm quid sit credendum. Ideo de moribus renati hominis semper loquitur, de fide non perinde. At in professis religionem Christi, requirit imprimis tolerantiam sub cruce, quæ Christi nomine obtruditur, à qua diligenter separat eam crucis speciem, quam nostra nobis imponit caro. Deinde in conuẽtibus sine prosopolipsia conueniendum esse docet, fidem ritè ornãdam omni bonorum operum studio, ne inani quodã simulachro demẽtemur, quemadmodum philosophi quidam speciosè de virtutibus disserebant, cùm interim mores illorum omni scelerum turpitudine essent

ent defœdati,&c.

AVTOR EPISTOLÆ.

Iacobus,qui autor eſt præſentis epiſtolæ, fuit de numero duodecim Apoſtolorum. Nam Græci expreſſè τοῦ Ἀποστόλου addunt, & Syri qui mox poſt Apoſtolorum tempora Euangelium Chriſti & has epiſtolas,quas appellamus canonicas cum aliis in ſuam linguam tranſtulerunt, Iacobum Apoſtolum agnoſcunt. Cæterum quia apud Matt.10. cap.duo recēſentur Iacobi in catalogo Apoſtolorum, non fruſtra quæri poteſt,quiſ-nam ille ſit, Zebedæi-ne,an Alphæi filius: In huius quæſtionis deciſione ſequor Hieronymi ſententiam,qui hunc Alphęi filium pronūciat eſſe,& eundem eſſe qui Iacobus minor,Iacobus iuſtus, Iacobus frater Iudæ, & Iacobus frater Domini dictus ſit.Itaque hic erit Iacobus, quem Apoſtolus Paulus Hiero-

ſolymis cõuenit, vt eſt ad Gal. ca. 1. vbi inquit ſe præterea Apoſtolũ nullũ vidiſſe præter Iacobũ fratrẽ Domini. Porro dictus eſt frater Domini, quòd eſſet filius Mariæ Cleophæ quæ ſoror fuit Mariæ virginis, & more ſcripturæ fratres dicũtur qui reuera erãt cõſobrini. Hæc, vt apparet, veriſſima ſentẽtia eſt de autore præſẽtis epiſtolæ. Non ignoro interea quibuſdã magis placere hũc Iacobum nõ eſſe de cẽtu Apoſtolorũ, ſed de numero ſeptuaginta diſcipulorum, & hunc eſſe quem appellant Iacobum Obaliæ. Sed probabiles tantùm ſunt cõiecturæ, nec plus valent quàm ſuperiores rationes, & quia hac ſententia plurimum decedit de autoritate epiſtolæ, magis arridet ſuperior, vt & Apoſtolica ſit & catholica. Hinc intelligi poteſt cur veteres catholicam appellarint vnà cum ſequentibus, quòd ſcil. non vni priuato

homini

homini,aut vni priuatæ ecclesiæ, sed omnibus piis esset scripta. Deinde, quòd non minus pōderis in probando habere debeat,quàm Paulinæ epistolæ. Præterea,quòd habeat generales vitæ regulas, quæ ad omnes spectant. Eadem ratione dicta est canonica, quanuis ea vox à nōnullis damnetur: tamen hæc appellatio ostendit eam non minus esse in canone,quàm sint Paulinę, nec minus autoritatis huic tribuendū esse. Itaq; ostēdit consensū & doctrinæ & ecclesiæ iudiciū recipientis hanc cum reliquis pari autoritate. Porro, qui dicunt non esse Apostolicam,hæc ferme habēt argumenta. Primùm,quòd locum de fide Abrahæ ex 15. cap. Geneseos contra mentem Pauli ad Rom.4. applicet operibus. Locus est infra cap.2. ver.25. Sed facilè responderi potest non fieri hoc contra mentem Pauli. Nam bo-

na fide citat Mosen, & ostendit ex operibus Abrahami illustratam esse illius fidem. Quam sententiam haud dubiè Apostolus Paulus quoque approbasset, cum & ipse velit operosam esse fidem, nec vnquam probet inane fidei simulachrum.

2 Secundo loco dicunt illum nunquam vel rarò saltem de Christo loqui, quo nomine nihil frequentius sit in ore reliquis Apostolis. Respondemus illum satis testari quantùm Christo deferat cum ab illo exordiatur. Porro, cum esset correcturus mores malè exprimentium doctrinam Christi, frequētior debuit esse in corripiendis vitiis: & vrgendis bonis operibus, quàm fidei ratione, cũ iam Christianis constaret quid credendum esset, non perinde autem quomodo viuendum: aut si etiam hoc constabat, pauci tamen erant qui vita & moribus

bus hoc vellent exprimere.

3 Tertio, & hoc non videtur Apostolicum, quòd cap. 2. loquens de lege, vocet eam libertatis legem, cum Apostolus Paulus potius seruitutis, mortis, iræ, & peccati ministram appellet. Respondeo, non eodem cõsilio hoc fieri. Nam Paulus contra Iudæos agens rectè sic appellat, cùm illi hãc vrgerent quasi necessariam ad salutem, & per legem intelligebant ipsas ceremonias, quãdoquidem ipsam circuncisionem & similia ex lege obtrudebant, non moralia. Contra Iacobus de morali lege loquitur, ideo iubet omnes sic loqui & sic facere, quasi per legẽ libertatis iudicãdos, & lex libertatis vtique Christi est, cuius doctrina imprimis requirit bonos mores: libertatis autem, quia nos nõ ligat ad ceremonias externas, sed hilari spiritu & spõte Deo seruit omni bono-

rum genere. Itaque nihil hic eſt quod non ſit Apoſtolicum.

QVIBVS SIT SCRIPTA Epiſtola.

Teſtatur Iacobus in titulo ſcribere Iudæis cõuerſis & diſperſis in omni terrarum orbe, quæ quidem ſpecialia ſũt. Verũ cum in progreſſu doctrinæ vbique generalia de moribus det præcepta, vtique ad nos etiam pertinet, & ad omnes fideles non minus quàm epiſtola ad Romanos, aut illæ ad Timotheum, ac ſimiles. Nam communes mores & vniuerſales de moribus regulæ, omnes eiuſdẽ profeſſionis homines ligant.

OCCASIO.

Occaſionẽ huic epiſtolæ prębuerunt Chriſtianorum mores, qui malè doctrinam Chriſti vita exprimebant. Nam maturè hoc malum eccleſiam inuaſit, quod dixit Dominus

Chriſtus

Chriſtus de Iudæis apud Matt.23. In cathedra Moſis ſedēt, quæ vos docuerint facite, ſecūdùm autem opèra ipſorum nolite facere, ſignificās Iudæos nō rectè philoſophari in lege Moſis. Sic Chriſti eccleſia multos habuit quidem profeſſores fidei: pauci tamē erant, qui Chriſtianum eſſe putarent nihil aliud eſſe, quàm vita & moribus teſtari innocentiam. Horum ergo præpoſteros mores corrigit.

GENVS.

Principale genus eſt exhortatorium, vt fit in deliberationibus, vbi regulæ & præcepta de moribus dantur. Accedunt poſtea quæ hoc exornant, vt Διδακτικὸν, ἐπαινετικὸν, ψεκτικὸν & ſimilia.

PROPOSITIO.

Scopus Apoſtoli eſt, inſtituere pios quomodo viuendū ſit in hoc mūdo, vt hæc ſit illius ſentētia, Piis imprimis

curandum eſt, vt omni bonorum operum ſtudio profeſſionem fidei ſuę ornēt, ideò paſſim vrget virtutes renati hominis. Hanc propoſitionem deſumimus ex cap. 1. ver. 22. Eſtote factores ſermonis, & non ſolùm auditores decipientes vos ipſos, & cap. 2. ver. 14. Quæ erit vtilitas, ſi quis dicat fidem ſe habere, opera autē non habeat, poterit-ne fides illum ſeruare? & ver. 20. itē 26. fides ſine operibus mortua eſt: ſignificās ipſam profeſſionem fidei ſine ſtudio bonorum operum eſſe merūm ſimulachrum. Et capit. 3. ver. 13. Siquis ſapiēs eſt inter vos, oſtendat ex honeſta conuerſatione opera ſua, & cap. 4. ad finem, Sciēti bonum facere & non facienti, hoc ipſi peccatum eſt.

PARTES.

Partes epiſtolæ principaliter duæ ſunt. Nam primo conſtat titulo, quo exprimitur

exprimitur autor, & quibus dedicetur, item honesta comprecatione salutantur. Secunda pars, quæ totũ occupat epistolæ corpus, est exhortatio ad bonos mores, ac constat his locis. Primùm hortatur ad tolerantiã præstandã sub cruce, qui locus hoc pacto tractatur. Primùm, exordium est ab ipsa propositione, cuius sententia est, Pij gratanter crucem nomine Christi debent subire. Hanc propositionem mox confirmatione probat. Tertiò, præoccupatione ostendit quibus mediis ad hanc virtutem perueniamus. Quartò, digressione ostendit ad omnes pertinere hanc doctrinam, paupe res & diuites. Vltimò, exclamatione concludit locum. Atque hæc ad vnã speciem crucis pertinẽt, quæ nomine Christi imponi solet. Superest altera species tentationis, quæ oritur à propria carne: hãc studiosè separat à supe-

riori, ac ſua cõſtat etiam tractatione. Et hactenus locus primus de cruce, quam Apoſtolus vocat in genere tentationem. Secundus locus 2. capite proponitur, de conuentibus publicis cõgregãdis ſine proſopolipſia, quem locum illuſtrat appoſito exemplo, & expreſſa mimeſi, aliiſque locis tractationis. Tertius locus eſt de fide ornanda operibus, ac planè pertinet hic locus ad generãlem ſententiam, contra eos quibus fidei nomen frequentius erat in ore, quàm bonorum operum exempla in moribus. Quartus locus eſt cap. 3. de vitijs linguæ & de eiuſdẽ commodis, vt reprimeret auiditatem docẽdi in nonnullis. Quintus locus contra contentiones & ſimilia vitia, quæ ex voluptatibus oriebãtur, qualia ſunt ira, obtrectatio, inuidia, æmulatio. Sextus contra præſumptionem oris in quotidiano ſermone. Locus ille

le tractatur cap.4.à ver.13.ad finẽ vsq;.
Septimus de officijs diuitum & pauperum, qui & ipsi in vtraque fortuna professionem ornare debent. In diuitibus liberalitatem requirit: confidentiam, tenacitatem & fraudem taxans. In pauperibus verò patiẽtiam postulat exemplo Prophetarum & Iobi: item ne murmurent seu cõtra Deum, seu cõtra diuites tenaciores. Reliqua iterum ad omnes ordines pertinent, vt quòd non sit iurandum, diligẽter orandum & orationi coniungendas confessiones peccatorum. Demum omnibus incumbendum vt errantes reducãtur in viam, quæ omnia si pręstiterimus vtique professionem fidei quàm elegantissimè ornabimus.

DISPOSITIO PRIORIS Epiſtolæ D. Petri.

Argumentum.

DOcet Apoſtolus Petrus, quãta beneficia Deus conferat electis per cognitionem Euangelij, eámque ſolam habere cõſenſum cum Prophetica doctrina, ideo vt antiquiſſima & certiſſima ſeriò eſt conſeruãda. Hinc deſcẽdit ad mores & omnes ad virtutes renati hominis prouocat, nec ſolùm in genere, ſed deſcendit ad ſpecialia, vt quid ſubditi debeant magiſtratui, quid ſerui heris, quid vxor marito, quid maritus vxori, quid doctor gregi, & quid grex doctoribus, & ſimilia multa, quæ veram habent ethicam philoſophiam Chriſtianam.

AVTOR EPISTOLÆ.

Autor epiſtolæ omnium conſenſu eſt Apoſtolus Petrus, qui natione fuit Galilæus, ex vico Bethſaida oriūdus, patrem habuit Ioannem piſcatorem, fratrem Andream, eiuſdem profeſſionis hominem, cum quo aſcitus eſt ad Apoſtolatū dum piſcaretur ad mare Galilęæ, vt eſt apud Matt. cap. 4. Nomē illi fuit ex circunciſione Simeon, quod ei mutauit Dominus, vt eſt Mar. 3. & Ioan. 1. Tu es Simeon filius Ionæ, vocaberis Cepha, quod interpretatur Petrus. Sonat autē Ceph aūt cepha petram. Gręci more Attico πέτρον verterunt. Et quia Syra eſt dictio, ideo in ſua verſione hanc clauſulam (quod interpretatur Petrus) non habent. In inſcriptione tamen huius epiſtolæ omnia tria cōiunxerunt, Epiſtola Petri Simeonis Cephæ, vt intelligamus indubitāter epiſtolam ad

Apostolum Petrum pertinere. Porro Petrus videtur dictus propter fidei constātiam & robur: præterea quòd singulari audacia esset præditus inter rogandi Dominum, & respondendi pro aliis, vt est videre apud Mat. 16. & 18. capitibus.

QVIBVS DEDICETVR EPISTOLA.

Scribitur epistola præsens vt constat ex titulo aduenis & peregrinis, quam vocē ferme omnes intelligunt de Iudæis, qui tum propriè dicti sunt aduenæ & dispersi in toto imperio Romano, quo sensu solis Iudæis scriberetur. Cæterum si expēdamus consequentia, videtur totius ecclesiæ habita esse ratio, nō solùm Iudæorum. Nam infra cap. 2. ver. 10. loquitur etiā de Gentibus conuersis, qui olim non fuistis populus, nūc populus Dei, qui non eratis misericordiam consecuti,

nunc eam consecuti estis, dilecti oro vos quasi aduenas & peregrinos, &c. Quæ certè de Iudæis non possunt solùm intelligi. Sic cap. 4. ver. 3. loquitur cum fidelibus tanquam ex Gentibus cōuersis. Itaque sic statuendū est, principem Apostolorum Petrum nō tam Iudæorum quàm omnium cōuersorum habuisse rationem, quandoquidem sancti propriè sunt aduenæ & peregrini in hoc mundo.

OCCASIO.

Occasio, vt apparet, oblata est ex aduentu Syluani, qui priùs cum Paulo in diuersis locis docuerat & instituerat ecclesias, ad quas nunc rediturus Babylonem transiuit, & istic vt videtur, cōuenit Petrum à quo hāc epistolam ad omnes electos accepit, vt partim armarētur cōtra aperta pericula, partim instruerētur contra falsos fratres, qui passim sanam doctrinam va-

riis modis corrumpebāt, quemadmo dum Satan versutus est interpres religionis.

GENVS.

Genus principale προτρεπτικὸν est quia bene & rectè institutos hortatur ad constantiam in doctrina Euangelica, Accedūt postea Διδακτικὸν quo docet doctrinam Euangelij antiquissimam esse & consentire cum doctrina Prophetarum. Sic quædam sunt Επαινετικὰ, quibus laudat bene currētes. Quædam παιδευτικὰ, quibus instituit omnes ordines, quòd sit singulorum officiū, & quædam Ψεκτικὰ, quibus inuehitur in corruptores sanæ doctrinæ.

PROPOSITIO.

Propositionem sumimus ex 13. ver. 1. capitis, vbi inquit, perfectè sperate in gratiam vobis oblatam in reuelatione Iesu Christi. Itē ex ver. 12. 5. cap. vbi

vbi inquit, ſcripſi vobis breuiter vt exhortarer & teſtarer hãc eſſe veram gratiam Dei, in quam collocati eſtis. Itaque hæc eſt ſententia Apoſtoli, In hac religione de Chriſto, quam iam didiciſtis debetis eſſe conſtãtes, eamque vita & moribus quàm decẽtiſſimè ornare, quod indubiè eſt perfectè ſperare in gratiam Dei, & agnoſcere hanc vnam eſſe veram religionẽ, quę Deo placeat. Propoſitionis capita duo ſunt, prius de cõſtantia pręſtanda in ſuſcepta religione, hanc partem abſoluit primo cap. & habet ferme duo eius fundamẽta. Prius quod per hanc doctrinam nobis ſumma Dei beneficia offerantur. Alterum, quòd hæc doctrina cõſentiat cum Prophetis. Nam ex his duobus ſequitur: ergo oportet eſſe conſtantes in hac doctrina, & eã ſummopere exoſculari. Poſterius membrum propoſitionis agit

de bonis moribus, & officiis renati hominis, quæ omnia pertinent ad τελειότητα spei, quam requirit ab electis.

PARTES.

Partes ita connecto. Initio est titulus, qui continet personam scribentis & personam eorum ad quos scribitur, & demum piam cõprecationem. Secundo loco ponitur exordiũ, quod ducitur à rerum magnitudine. Orditur enim à cõmemoratione summorum beneficiorum Dei, quæ piis offerunturin hac professione, qualia sunt regeneratio, conseruatio in omni fortuna, consolatio in aduersis, probatio fidei, & similia. Quæ eò faciunt, vt animum legentis excitent, & rapiant in admirationem diuinæ gratiæ. Istis mox addit consensum Propheticum cui innititur Euãgelica professio. Atque hactenus exordium, quod planè

facit

facit ad attentionem. Tertio loco sequitur πρότασις principalis, in hac doctrina perfectè consistẽdum esse, hoc est, constanter inhærendũ illi. Constantiam iam probauit ex tractatione exordij, ideo mox transit ad alterum membrum propositionis de innocẽtia vitę. Cui annectitur quarto loco κατασκευὴ cõfirmatio, vsque ad finem 1. capitis. Initio 2. capitis est renouatio propositionis, de vitæ innocentia seruanda, quam tanquam πόρισμα ex superioribus infert, & mox nouis rationibus & argumentis propositũ suũ munit. In quo versatur vsque ad ver. 13. quo loco θέσιν quodammodo deducit ad speciem, & ostendit quibus officiis obediẽtia sit declaranda erga magistratum. Deinde quomodo serui colere debeant suos heros. Capite 3. hanc eãdem rem persequitur. Nam cõmemorat adhuc œconomica offi-

cia vxoris & mariti, à quibus iterum ſe recipit ad generalia, commemorãs talia, quæ ad omnem ſexum & ordinem ſpectãt, vſque ad finem illius capitis. Capite 4. iterum eſt renouatio propoſitionis, ab initio capitis, cui nouæ adduntur rationes vſque ad ver. 8. à quo ſpecialia iterum commẽdat, dilectionem, hoſpitalitatem, in docendo vigilantiam, in afflictionibus conſtantiam, innocentiam in perſecutionibus, & ſimiles virtutes. Cap. 5 ſpecialia perſequitur. Nã oſtẽdit quid doctores gregi debeant, & viciſſim grex ſuis doctoribus. Item qua reuerẽtia iuuenes ſenioribus obedire debeãt. Mox ad generales virtutes iterũ cõuertitur, vſque ad ver. 10. quo loco ſtatuatur 5. pars epiſtolæ quæ cõtinet epilogũ, qui complectitur ferme illa: Comprecationẽ, propoſitionis renouationẽ, & mutuas ſalutationes, &c.

COM-

COMPOSITIO POSTE-rioris Epiſtolæ D. Petri.

Argumentum.

Poſtolus Petrus in priori epiſtola magis voluit reddere cõſtantes in profeſſione Chriſtiana, ne ſcil. pij metu periculorum, aut mole perſecutionum deficerent à veritate. In hac autem posteriore magis hoc vrget, vt pij creſcãt in dies in renati hominis virtutibus, quibus profeſſio ipſa eſt ornanda: diſſerit interea de aliis quoque locis, vt de cauẽdis falſis doctoribus, de conſenſu doctrinæ Propheticę & Apoſtolicę, de ſtatu nouiſſimi tẽporis, de præſtãtia Paulinæ doctrinæ, quæ omnia magno ardore piis inculcat.

AVTOR.

De autore huius epiſtolæ litem ſemper mouerunt Orientales. Nam

vnam ſaltem D. Petri agnoſcunt, vnde Niceph. lib. 5. cap. 16. primam ſolùm illi tribuit, ſecundæ quidem facit mẽtionem, ſed non ſine ſuſpicione: idem facit Euſeb. lib. 3. eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 3. & hodie Syri hanc etiam reiiciunt, quanuis inter Græcos Athanaſius hanc ingenuè admittat, quod vel inde conſtat quòd hanc etiã vt reliquas Apoſtolicas illuſtrat ſynopſi. Occidẽtales eccleſię ſemper hanc conſentienter admiſerunt, & ſanè ſi locos ipſos expendas, multa habet cum prima communia, vt locum de cõſenſu Propheticæ doctrinæ, locum de ornanda profeſſione vita & moribus, & ſimiles: per cætera nihil habet, quod ſeu ſpiret, aut alat hęreſin. Itaque hanc accipiamus tãquam à ſpiritu Petri profectam.

QVIBVS SCRIBATVR.

In ſcribendo Apoſtolus omnium

ſanctorum habuit rationẽ, quod inde colligimus, quia inquit τοῖς ἰσότιμον πίστιν λαχοῦσι, qui parẽ nobiſcum conſecuti ſunt fidem. Nam hac phraſi æquat Iudæis Gentes in Chriſto, & Apoſtolorum fidem vtvt fuerit excellẽs gradu, ſubmittit ad omniũ credentiũ in Chriſtũ infirmitatẽ. Itaque & nobis & toti poſteritati ſcripta eſt.

OCCASIO.

Vt conſtat cap. 1. ver. 14. & 15. vicinus iam erat morti, itaque vt fideles tum viuentes & poſteritas haberent teſtimonium Apoſtolicæ doctrinæ, hanc ſecundam ſcripſit. Præterea vt firmam haberent conſolationem in omni fortuna, item vt cautos redderet contra ſeductores. Ideo cap. 2. tam diligenter deſcribit, quales futuri ſint doctores illi: & cap. 3. illorum recenſet abſurda dogmata, & mores Epicuraicos, vt conſtaret quid doctrinæ

Apoſtolicæ conforme eſſet aut minus. Quare tanquã cygnea cãtio hæc ſecunda ſuperiori acceſſit, cum iam morti eſſet proximus.

GENVS.

Genus principale eſt exhortatoriũ. Nam ſcopus eſt excitare ad incrementa virtutũ. Sic cap.1.hoc facit, & cap.3.ver.1.idem indicat, & eiuſdem cap.ver. 14. & ſimilibus locis. Accedunt poſtea quæ hoc illuſtrãt, vt Ἐπιδεικτικὸν, quo oſtẽdit hanc verã eſſe religionem quam ipſi acceperant de Chriſto, vt cap.1.ver.16.non arte confectis fabulis patefecimus vobis virtutem domini Ieſu Chriſti, ſed cum fuiſſemus inſpectores illius maieſtatis, & ver.19.habemus firmiorẽ ſermonẽ propheticũ, cui ſi attẽdatis rectè feceritis. Et cap.3.ver.2.iterũ reuocat in mentẽ conſenſu doctrinæ apoſtolicę cum doctrina prophetica, quæ apud

pios vim habent demonſtrationis. In multis ſe præſtat etiã vatem, vt cap. 2. prædicit falſos doctores ſẽper fore in eccleſia, & cap. 3. prædicit in eccleſia fore Epicureos qui vitã æternã & renouationẽ totius creaturæ negaturi ſint, & ob id magna leuitate & petulãtia vera dogmata de reſurrectione ſibilabũt. Sũt quædã etiam Διδακτικὰ vt quod cap. 3. ver. 5. & 9. oſtẽdit quo cõſilio dominus differat ſuũ aduentum, nimirũ quod nolit aliquos perire, ſed per pœnitentiã ad veritatis cognitionẽ conuerti, id vt fiat tẽpus illis concedit. Itẽ cap. 1. cur fides ſit ornãda bonis operibus. Sunt quædã etiam ἐγκωμιαστικὰ, vt cap. 1. magnificè laudat ſcripturas veteris teſtamenti, quas nobis proponit tanquã lucernam in tenebris huius mundi lncentem, & eodẽ cap. 1. ver. 12. ipſos fideles laudat vt firmos & bene fũdatos in veritate

Sic cap.3. magnifica laus est Apostoli Pauli & eius doctrinæ. Quædam etiam sunt ψεκτικὰ, vt cap.2. & 3. vbi de falsis agit doctoribus. cap.2.12. inter alia vocat ἄλογα ζῶα, hoc est bruta animantia, & ver.13. & consequentibus varijs epithetis illos insectatur. Inter alia κατάρας τέκνα perditionis filios, & ἐμπαίκτας hoc est illusores appellat.

PROPOSITIO.

Propositionem sumo ex cap.1. ver. 5. & 6. & cap.3. ver.18. ex quibus locis hæc sententia eruitur. Pij confitentes Christum semper cauti esse debent contra seductores, & in cursu Christianarum virtutum in dies magis magisque crescere.

PARTES.

1 Partium ordo hic est. Primùm pro more epistolari titulus est, comprehendens duos priores versus. 2. Secundo

cũdo loco eſt exordium ver. 3. quod ſumitur à magnitudine beneficiorum Dei, ac pertinet ad attẽtionem. Vult enim mentes noſtras rapere in admirationem beneficiorum eius, vt mox Dei exẽplo nos hilares efficiat ſectatores bonorum operum. Sententia eius eſt, Deus valde liberaliter cõtulit nobis omnia quæ ſunt neceſſaria ad vitam æternam conſequẽdam & veram pietatẽ retinendam. Verſu 5. ſequitur generalis πρόταϲις, quòd oporteat bonorum operum ſtudio in dies magis & magis creſcere. Proponitur hoc elegãti gradatione, qua complectitur virtutes renati hominis, ac nititur præcedenti exemplo Dei. Ver. 8. ſequitur cõfirmatio propoſitionis. Oſtendit enim cur oporteat his virtutibus incumbere. 1 quia ſic non erimus otioſi auditores Chriſti. 2. quia ſine his cæci ſumus & Dei

beneficiis ingrati. 3. ſtudium harum virtutum confirmat electionem noſtram. 4. hæ virtutes arcent à nobis errores & quotidiana peccata. 5. per has ſolas aditus nobis patet & curſus felix ad vitam æternam. 6. quia firmi in fide hac exercitatione habent opus, iudicio & autoritate Petri. 7. quia hoc requirit certitudo Apoſtolicę doctrinæ, cuius ipſe Petrus eſt & auritus & oculatus teſtis. Demum hoc ipſum poſtulat Prophetica doctrina conſentiens cum Euangelio. Quinta pars cap. 2. nouam proponit propoſitionē de vitandis falſis doctoribus, ac videtur inter hæreſes præcipuè numerare illud, quod iam correxit in vita & moribus, ſcil. ſine ſtudio bonorum operum profiteri fidem. Initio ergo eſt πρότασις comparatione inſtituta, Semper erunt hæreſes in eccleſia Chriſti, quemadmodum in

veteri

veteri populo fuerunt. Hanc senten-tiam ἐκθέσει illustrat à doctrina & moribus, comminatione quoque re-censet pœnas, & consolatione agit de conseruatione piorum in tam corru-pto seculo, & hanc munit exemplo Lothi, mox digreditur in mores dis-solutè viuentiū, quales prorsus sunt Libertini Christianæ professionis.

Tertio cap. repetit initio proposi-tionē, quam munit cōsilio scribendi, & suam doctrinā prophetico consen-su iterum confirmat. Secundo loco propositionē illustrat genere doctri-næ hæreticorum, quod scilicet doctri-nam Christi prauis moribus corru-pturi sint. Tertio loco cōfutat istorū hæreticorum institutū consilio Dei & manifestis exemplis. Quarto loco opponit corruptæ huic doctrinæ sa-nam doctrinam de vitæ innocentia, quæ sola habebit remunerationē in

aduentu domini, inde manifestè digreditur in exhortationẽ ad innocentiam vitæ & morũ integritatẽ, vſque ad ver. 17. Inde ſexta cõſtituatur pars & vltima, epilogus epiſtolæ, conſtãs admonitione, repetita etiã propoſitione, ac tertiò δοξολογία.

DISPOSITIO PRIMÆ EPIſtolæ Ioannis Euangeliſtæ & Apoſtoli.

Argumentum.

IOannes Euãgeliſta & Apoſtolus informat præſenti epiſtola vitam & mores hominis Chriſtiani, ac oſtendit non ſatis eſſe quod dicamur filij Dei, aut quod habeamus cõmunionem cũ Deo, ipſũ nouerimus, in ipſo ſimus, in eo maneamus, aut in luce Euãgelij ambulemus, niſi acceſſerit vitæ innocentia, & mandatorũ eius

ius obseruātia, quæ omnia in primis ad duo restringit, ad regulā fidei & dilectionis. Interim alios etiā locos persequitur, vt de cognoscēdis & probādis spiritibus, de vitandis malis doctoribus & similia.

AVTOR.

Omniū consensu hæc epistola est Ioānis Euāgelistæ & Apostoli, quod Syri etiā fatentur. Fuit is filius Zebedæi & frater Iacobi, & inter Apostolos in primis dilectus Domino Christo, vnde in cœna vltima in eius sinu recubuit, & trāsfigurationi in monte adhibitus fuit, & sub cruce ipse solus ex Apostolis adfuit, lōgæuitate quoque pręreliquis donatus est. In quo cursu variā expertus est fortunā. Nā & venenū gustasse, & oleum feruēs illæsum ingressum esse testātur historiæ. In Pathmo exulasse certū est ex Apocalypsi, vnde restitutus Ephesi

adhuc diu vixit, & ibidē mortuus & ſepultus, de quo vide copioſiùs Hieronymū in vita Ioannis Euangeliſtæ. Euſebium lib. 3. hiſtoriæ eccleſiaſticæ cap. 1. 18. 20. 23. & 25.

QVIBVS DEDICATA ſit.

Scribitur præſens epiſtola ad omnis ætatis homines qui Chriſtū profitentur, quemadmodum cōſtat ex 2. cap. ver. 12. in quibus format quaſi à cunabulis bonos mores, vnde verè eſt Canonica. Eſt enim Canon faciendorum & omittendorū regula. Et quia inter profeſſos pietatē duo genera erant hominum, vt & adhuc ſunt, infirmi ſcil. & glorioſi, vtroſque ad medium reducit, & infirmos præmonet de lapſu, glorioſos verò dehortatur ab hypocriſi, ne ſe ornent titulis Chriſtianæ profeſſionis ſpecioſis, ſine morum & vitæ innocentia.

OCCA-

OCCASIO.

Occaſio apparet Apoſtolo eſſe oblata quemadmodū in ſcribendo Euangelio. Nam vt illic excitatus eſt Cerinthi & Hebionis temeritate, ſic in ſcribēda hac epiſtola prouocatus eſt licētia viuēdi, imprimis eorū, qui ſpecioſa nomina Chriſtianæ libertatis perpetuò haberēt in ore, interim his nominibus non reſpōdebat vita, ideo 1. cap. & 2. ex illorū perſona loquens, inquit: Communionem habemus cum Deo: item, cognouimus ipſum: item, in ipſo ſumus, in ipſo manemus, in luce ambulamus. Quę omnia glorioſi profeſſores Chriſtiani nominis ſonabāt neglecta obſeruantia dilectionis, ad quam eos diligenter hortatur.

GENVS.

Genus principale, vt apparet, eſt δεικτικὸν, quærit enim qui ſint veri filij

Dei, nec in eo contentus est externis nomininibus huius professionis, sed ex ipsis fontibus & effectis filiorum Dei & ipsius fidei de re cõstituit. Hoc vt cõmodè præstet assumpsit vicina genera, Ἐπιδεικτικὸν, quo colligit veras notas & proprietates filiorũ Dei, quę infallibiles sũt & cõstituunt Ἐπίδειξιν. Sic accedit Διδακτικὸν docens quid de Christo credendum sit, quomodo Christus habēdus sit ἱλαστήριον quoq;, h.e. propitiatio pro peccato, quomodo distinguēdi sint spiritus, vt eò cõmodiùs vitari possint. Sunt quædam προτρεπτικὰ, vbi expressè hortatur ad obseruantiã mandatorũ Dei, ad præstandam eleemosynam, dilectionis opera & similes virtutes. Atque hæc omnia ad materiam præsentem spectant. Genus verò compositionis est ἀφοριστικὸν. Nam breue & sententiosum est, vt singula cõmata ferme totidem

dẽ habeant pręcepta vitæ, eo genere olim vsi sunt medici, & postea idem assumpserũt philosophi Ethici, & oratores, hinc ad pietatem quoque deuenit.

PROPOSITIO.

Propositio totius epistolæ hæc est. Filij Dei reuera isti sunt, qui sana de Christo doctrina imbuti fidem integritate vitæ exprimũt. Nam vult Apostolus detrahere hypocritis laruã & speciosos titulos, quibus vtebãtur sine fructu, quemadmodum hodie in ecclesia Christi passim speciosa nomina circunferuntur.

PARTES.

Partes epistolæ sic connecto. Principio est exordiũ à re ipsa sumptum, & commodè refertur ad tres locos. Primus est attentio. Nam à rerum magnitudine exorditur. Alter habet docilitatem. Ostẽdit enim qua de re sit

acturus. Propositio exordij hîc statuenda est. De filio Dei vos erudiam, & quomodo vos qui nomen illius profitemini in hac vita cōuersari debeatis docebo. Tertius locus exordij ad beneuolentiam facit, ostendit enim ad quid piis profutura sit hæc doctrina. Facit ad veram sanctorum cōmunionem, hoc est, vt profitētes nomen Christi, seriò sint mēbra ecclesiæ, deinde seriò cōmunionem habeāt cum Deo, & demum verè sint Christi filij Dei fratres & mēbra, demum æterno fruātur gaudio. Secundo loco sequitur declaratio filiorum Dei ver. 5. Descripturus autem veros Dei filios, colligit quasdā proprietates, per quas ab hypocritis possint discerni, cum externa professione non cōmodè distinguantur. Itaque intelligendus est Ioannes loqui ex cōmuni professione, cùm inquit, Habemus communionem

nionẽ cum Deo, Deũ cognoſcimus, in Deo ſumus, in Deo manemus, in luce ambulamus. Nã his vocibus etiã hypocritæ vtebãtur, vt adhuc hodie. Notæ ergo veræ ſunt hæ. I. Vita & moribus ãbulare in luce. II. interea ſe fateri peccatorem, vtvt peccata cupiat cauere. III. ſeruare mandata Dei. IIII. ad exẽplum Chriſti quàm innocẽtiſſimè viuere. V. amare fratres eiuſdẽ profeſſionis & in eo dilectionẽ & fidem declarare. VI. odiſſe mundũ & res mundanas. Et hæc perducuntur vſque ad ver. 18. ſecũdi cap. Tertia ergo pars iſtic ſtatuatur, quæ habet locum de cognoſcẽdo Antichriſto & eius doctoribus cauẽdis, ac videtur per ἐπεμβολὴν additus locus: quemadmodum enim veri Dei filij cognoſcendi ſunt ex ſuis notis, ſic ſeductores & filij tenebrarum quoque cognoſcendi ſunt ſuis proprietatibus. Tractatur

hic locus vſque ad initium tertij cap. Capite 3. ſtatuatur quarta pars epiſtolæ, quæ habet reditum ad veras notas filiorum Dei. Itaque iterum colligantur hic notæ ſanctorũ. Initio autem magnificè extollit dignitatẽ filiorum Dei, & per prę occupationẽ diluit cur tãta dignitas in hac vita non cõpareat. Hinc ſubiicit notas hoc ordine. Prima vera filiorũ Dei nota eſt ſpem omnẽ vitæ in vno Chriſto collocare. 2. in hoc ipſo Chriſto ſeipſum purgare à peccato. 3. Chriſtũ vnicum agnoſcere remediũ contra peccatum 4. cauere peccatũ, ne peccẽt ad exemplum Chriſti. 5. Iuſtitiam quoad fieri poteſt exprimere. 6. re ipſa dilectionem fraternam declarare. 7. odio eſſe mũdo, & viciſſim odio habere mundum. 8. pro fratribus etiá velle mori, quod ſic intelligo, non recuſare mortem pro veritatis cognitione, in hoc

ipſum

ipſum vt fratres in eadem confirmentur. Nam dum fratres in ea profeſſione robuſtiores fiunt, vidētur martyres pro ipſis mori, & hinc digreditur in commendationem dilectionis, & eā ab effectis ornat, vt quod nos certos reddat de veritate, pacatas faciat cōſcientias, hilarem aditū ad Deū aperiat, certos de exauditione reddat. Ex his colligatur nona proprietas filiorum Dei, non tam verbo quàm re ipſa fratribus declarare dilectionem 10. in omni vita operam dare vt coram Deo & omnibus pacatam retineat conſcientiam. Atque his finitur tertium caput. Quinta pars initio 4. capitis ſtatuatur. Eſt enim noua ἐπεμβολὴ, in qua repetit locum de probandis ſpiritibus Antichriſti, quem explicuerat capite ſecundo ver. 18. & eaſdem præſcribit ferè notas, quas ſuprà iam vidimus. Tractantur hæc

vsque ad ver. 7. Illic igitur statuatur 6. pars. Nam redit ad cōmendationem dilectionis. Commēdat autem dilectionē ab ipsis fructibus, & imprimis respondet iactabundis hominibus in quorum vita non perinde elucebat professio quemadmodū in ore. Initio cap. 5. transit ad commēdationem fidei. Nam supra cap. 3. itē 2. ad nouū & vetus præceptum reduxerat omnia, ad nouum præceptum intelligēs doctrinam fidei: vetus autem præceptum, erat præceptū dilectionis, quod tamen Christus certa ratione etiā vocauit nouum. Rectè igitur post commendationē veteris præcepti, h. e. dilectionis, subiicit commendationem noui præcepti, h. e. fidei. Hanc ergo commēdat etiam ab effectis. Nam ex ea nascitur regeneratio, verus amor Dei, amor etiam proximi, obseruātia mandatorū Dei, victoria cōtra mundum

dum,&c. Hinc transit ad subiectum fidei quod est Christus, & ostēdit eius doctrinā niti firmissimis testimoniis. Durant hæc vsque ad ver.13. Ab eo loco septima pars statuatur, Epilogus: cōtinet autem breuem repetitionem & summam totius Apostolicæ doctrinæ. Deinde exhortationē subiicit de cauenda idololatria, qua finit etiam epistolam.

COMPOSITIO SECVNdæ Epistolæ D. Ioannis.

Argumentum.

EPistola hæc secunda tractat locum de dilectione mutua, ad cuius exercitationem hortatur familiā cuiusdā viduæ, & simul præmonet de cauendis seductoribus, qui passim circuibāt & insinuabant se familijs

præſertim viduarũ vt eas ſeducerẽt, dat etiã regulam cognoſcẽdi tales ex diſcrepantia morũ, & ignorantia doctrinæ Chriſti, cũ quibus nulla debet eſſe pijs communio. Perniciofa enim eſt, & contagioſa vt inquit Ioannes.

AVTOR.

De autore ſemper variatũ eſt, Aſiatici nunquã agnouerunt canonicã, neque retulerunt ad autorẽ Ioannẽ Euangeliſtam, vnde nec Syri hodie illam agnoſcũt ſed tribuerunt cuidã Ioãni preſbytero, occaſione ſũpta ex inſcriptione, quã ſententiã refert Euſebius lib. 3. cap. 39. indicans duo eſſe ſepulchra apud Epheſios nomine Ioannis, vnum Ioannis Euangeliſtæ, cuius præcedens ſit epiſtola, alterum Ioannis preſbyteri, cuius hæ duæ poſteriores & Apocalypſis. Alij hinc tres cõſtituerunt, vt tertius ſit Ioãnes theologus. Sed poſſunt

poſteriora

posteriora duo intelligi epitheta eiusdem personæ, vt presbyter dictus sit idem Ioãnes Euangelista nunc in extrema senectute & autoritate summa qua pollebat apud Asiaticas ecclesias, & idẽ sit Theologus, h. e. verè habeat cognitionem Dei, & possit de Deo solidè homines instituere. Quã sententiã recitat Euseb. lib. 6. cap. 18. ex Origene, vbi indicat tres epistolas & Apocalypsin ab Origene eidẽ Ioanni attribui, nodum tamen de duplici sepulchro apud Ephesios non soluit. Hæc sententia hodie recepta est, cui libenter accedo, quia doctrina huius epistolæ superiori congruit, & phrasibus vtitur planè Ioannis, alioquin quod compositionem attinet magis discrepat, ac recedit ad compositionem Pauli, qui vtitur in omnibus epistolis, titulo, exordiis, propositionibus, confirmationibus,

epilogo, quæ in hac epiſtola omnino ſeruata ſunt, non perinde ab Ioanne in ſuperiori.

CVI SIT DEDICATA.

Scribitur epiſtola ad quandã viduam, quæ cũ liberis ſuis verã nunc de Chriſto hauſerat cognitionem, & hanc vita & moribus apprimè ornabant. Huic viduæ quod fuerit nomẽ incertũ eſt. Lyranus Babyloniã facit, & proprio nomine dictã fuiſſe Electam, & eiuſdẽ nominis ſororẽ quoque ipſius Electam, ſed mirari poſſis vnde Babyloniæ mulieri Romanum nomen, aut ſi illa Romana fuit, quo modo iſtuc trãſlata. minus placet Allegoria qua nonnulli docẽt ſub Electæ nomine ſubintelligi totã eccleſiam ad quã ſcripta ſit epiſtola, verùm ſcire debemus hũc allegoriarũ vſum, tum non ita frequentẽ fuiſſe, nec aliquis pudor aut metus impediebat Io-

annē quin ſcripturus ad eccleſiā vtere tur eo nomine, præterea grauior & amplior indubiè ſcripta fuiſſet epiſtola, ſi in ſcribendo ſibi propoſuiſſet perſonā eccleſiæ. Ex conſequēti ergo ſolùm pertinet ad totā eccleſiā, quod hîc ſcribitur vni perſonæ. Eſt enim epiſtola planè familiaris, qualis illa ad Philemonem.

OCCASIO.

Occaſio ſcribendi oblata eſt ex familiaritate & quadā priuata cōſuetudine cum hac familia, in qua haud dubiè hoſpitio fuit ſuſceptus & deprehendit caſtos mores, & piā de Chriſto doctrinā: abſens ergo ad conſtantiam prǽſentis & doctrinæ & vitę co hortari voluit. Acceſſit indubiè metus futuri lapſus. Videbat enim quid emineret nō ſolùm priuatis familiis, ſed etiā integris eccleſiis, vt facili occa ſione ſæpe mirificè corrumperentur,

ne idē huic familiæ eueniret, præmonere voluit. Quod ipsum Apostolus Paulus sępe inculcauit ecclesiis, & priuatis hominibus, vt est videre in 2.ad Tim.cap.3.

GENVS.

Genus principale est προτρεπτικὸν exhortatoriū. Respexit enim præsentes mores & agnitionem de Christo, in quibus voluit eos cōfirmare. Accedūt huic quædā Ἐπαινετικὰ, vt in exordio, & ipso titulo prędicat fidē illorū, vt qui digni sint amore sanctorū. Accedunt etiam quædam Διδακτικὰ, quibus docet quid sentiendū sit de dilectione, de exhibito iam Christo, de eius doctrina, de notis Antichristi, de seductoribus, de contagione peccati.

PROPOSITIO.

Propositio est, Vidua & pia illius familia in fide Christi semel suscepta & mutua dilectione cōstanter perdurare

rare debet, & ſimul corruptelas do-
ctrinæ vigilanter cauere. Quæ omnia
proponit non ſolùm phraſibus, ſed
& verbis ipſius Ioannis Euangeliſtæ.

PARTES.

Partes epiſtolæ ſunt ita connexæ. Prima eſt titulus, comprehēſus 3. verſibus, ac cōpoſitus more Paulino. Exprimit enim perſonam ſalutantē, perſonas quibus ſalus dicitur, & cōprecationē. His interpoſita eſt ἐπεμβολὴ quę facit ad beneuolentiā conciliandam. Cōprecationis tria ſūt mēbra etiā Apoſtolo Paulo familiaria, Gratia, pax, & miſericordia, quemadmodū videre eſt in 1. & 2. ad Timotheū, & in epiſtola ad Titū: his verbis ſuperius Ioannes vſus non eſt, nec infrà vtitur in tertia. Iacobus ſimpliciter dixerat χαίρειν & Petrus addiderat πληθυνθείη multiplicetur. Altera pars v. 4. cōſtituatur Exordiū ſcilicet, quod & ipſum

ad beneuolentiam pertinet, exprimit enim bonos mores veri amici, cuius proprium est alienis virtutibus gaudere. Tertia pars est ver. 5. Propositio, cuius primum membrum est, Vidua hęc cum sua familia in exercitio Christianæ dilectionis quàm-constātissime perdurare debet. Hoc proponit etiam more Paulino, rogans vbi imperare poterat, & mox hoc ipsum quod rogat, mollit Christiana correctione, præceptum vocans Christi & quidē vetus, quod de dilectione mandauerat, respiciens ad locum Ioannis 13. 14. & 15. Quarta pars ver. 6. cōtinens propositionis ἔκθεσιν, ostendit enim quam dilectionem suadeat. Hæc verba iterum phrasibus Ioānis explicantur, sunt enim ὁριστικὰ, qualia supra in prima epistola cap. 5. ita hoc loco definit quæ sit dilectio, scilicet quæ seruet Dei mandata, quod illi est ambu-

lare

lare in illius mandato. Et mox ἀντιςρέφει, hoc eſt, inuertit modũ definiendi, & ex eadem ſententia definit man datum. Ver. 7. continetur altera pars propoſitionis dę falſis doctoribus diligenter cauendis. Locus pertinet ad curam ſinceræ fidei & ſanæ doctrinæ conſeruandam, ideo notis aliquibus deſcribit corruptores doctrinæ iam traditæ, & rei exprimit certum caſum: continuatur hæc vſque ad ver. 12. Iſtic ſtatuatur Epilogus, cuius mẽbra ſunt excuſatio breuitatis, quæ nititur reiectione in opportunius tempus, addita eſt promiſſio ſui aduẽtus, quæ faciebat ad leniendum deſiderium eius: tamen aduentus ſuus cauſa finali commendatur, demum ſubiiciuntur ſalutationes.

TERTIÆ D. IOA. EPIST.

οἰκονομία

Oannes familari hac epiſtola hortatur Gaium veterẽ ſuum hoſpitem, vt in ſtudio hoſpitalitatis pergat, nec moueatur Diotrephis ſeu minis, ſeu contrario exẽplo, interimcõmendat illi peregrinantes nomine Chriſti, & inter eos Demetriũ nominatim pium virum & dignum ſuo hoſpitio.

AVTOR.

Statuimus autorem huius epiſtolæ Ioannẽ Euangeliſtã: quæ cõtrà adferuntur, iam ſuprà partim diſcuſſa ſũt. Vide in argumẽto Hieronymũ in vita Ioannis & Papiæ. Apud Syros non quidẽ eſt in Canone, ſed tamẽ priuatim legitur ipſorum lingua, vt ſuperior ſecunda, & conſequens Iudæ.

CVI DEDICATA SIT.

Scribitur ad quendam Gaium, qui quis fuerit non satis cōstat, nisi quod probabili coniectura colligi potest hominē fuisse Romanū, cui astipulatur nomē Gaii, aut si Romanus non fuit, saltē Rom. iure Romanū asciuit nomē, quod ipsū quoq Paulū fecisse diximus. Forte Corinthius fuit patria, aut saltē habitatione. Nam ad Rom. 16. inde scribēs, ait, Salutat vos Gaius hospes meus, & totius ecclesiæ, & cōtrà in priori epistola ad Corinth. cap. 1. gratias agit Deo, quod apud eos neminem baptisarit excepto Crispo & Gaio. Fortè hic ipse Gaius est bene meritus de ecclesia. Nā hoc loco Gaius ab hospitalitate prædicatur, & ille Gaius Paulinus, nō solū Pauli hospes est, sed totius ecclesiæ: quod si fuerit idē Gaius felicissimus fuit hospes, qu Paulū & Ioannem summos aposto-

ſtolos ſuo hoſpitio exceperit.

OCCASIO.

Occaſio ſumpta eſt à crebris commendationibus fratrum, qui apud Ioannem Gaii hoſpitalitatẽ miris laudibus efferebant, & cùm hãc etiam ipſe Ioannes expertus eſſet, excitatus eſt vt abſens hanc ipſam in ſuo hoſpite commẽdaret, hortaretúrque ad eius virtutis conſtantiam: ſimul voluit patefacere eos qui tyrannidem affectabant in eccleſia, vt hoſce cauerent.

GENVS.

Genus principale eſt προτρεπτικόν. Nam omnino illi ſcopus eſt Gaium confirmare in præſenti propoſito. Accedunt quæ hoc adiuuant & exornant, Ἐπαινετικά. Nam oſtendit publicis teſtimoniis commendari ſuam virtutem, quam ſuo etiam calculo, & veritatis teſtimonio exornat. Accedit ψεκτικόν, quo hominem reprobum

&

& tyrannidem affectantem in eccle-ſia perſtringit. Accedit etiā συςατικὸν quo illi cōmendat pios nomine Chriſti peregrinantes, & gratis docentes Euangelium inter Gentes. Nominatim autem συςατικὸν eſt, quod illi commendat Demetrium.

PROPOSITIO.

Propoſitio eſt, Gaius quemadmodum hactenus, ſic deinceps in hoſpitalitatis ſtudio perdurare debet, nec moueri contrariis exemplis, quæ ei in hac re obſiſtebant.

PARTES.

Partes 5. ſūt: Prima eſt titulus contināes inſcriptionē & ſubſcriptionē. Secūda, exordiū valde ἠθικὸν (id eſt moratū) Nā à cōprecatione optat illi felicē curſū in omnib' ſuis occupationibus, quę planè faciūt ad beneuolentiā, & habēt ſalutationē, quę alioquin titulis ſolet coniungi. Tertia eſt ver. 3. breuis

narratio continens occaſionē, qua ad ſcribendū eſt inductus, & ſubiicitur ſuperioribs per αἰτιολογίαν hanc illuſtrat αὐξήσει v. 4. Quarta pars eſt v. 5. propoſitio, cuius ſentētia eſt: perſeuerandū eſt tibi in ſtudio hoſpitalitatis. Rationes ipſi propoſitioni inuoluit. Primū, quia opus eſt πίρον hoc eſt, quod ornet fidelē hominē, & adeò illi ſit propriū. Deinde, quia hi ſint fratres quibus id præſtatur. Et tertiò quia ſint peregrini, & quartò quod virtutē hāc ſequatur laus, quā gratitudinis nomine tibi reponūt, & 5. quia emanat illa laus ad totā eccleſiā, & 6. quia in ipſis quodāmodo Deus recipitur, & 7. pro nomine Chriſti peregrinātur: 8. gratis docēt Euangeliū. Hinc infert συμπέρασμα, ergo nos debemus tales promouere & iuuare. Accedit 9. quod hoc medio reddimur συνεργοὶ hoc eſt qui miniſtri veri-

tatis

tatis non ſunt, ita efficiũtur, vt & ipſi quaſi miniſtri Chriſti ſint. Hinc ἀποδίωξει trãſit ad cõtrarium exemplũ, & perſtringit quendã, qui omnia ſua ad priuatas laudes inſtituebat, cui cõminatur grauẽ expoſtulationẽ. Conſtat ex eo exẽplo ſtudiũ tyrãnidis in eccleſia maturè radices poſuiſſe. Huic malo exẽplo opponit Gaii exemplũ, & ei cõmmẽdat de nouo Demetrium, quicquid Diotrephes cõtrà dicat. Durãt hæc vſque ad ver. 13. Ibi ſtatuatur 5. pars Epilogus, cuius loci ſũt reiectio longioris argumẽti, promiſſio ſui aduentus, cõprecatio, & ſalutationes.

COMPOSITIO EPISTOlæ D. Iudæ.

Argumentum.

APO ſtolus Iudas idem vrget argumentum quod ſuperiores Canonicæ epiſtolæ, nimirum pios oportere

portere vocationi suæ quàm-diligen tissimè insistere. Nam Deus etiã punit vocatos si nõ respondeãt vocationi suæ. Hanc sententiã variis exẽplis probat, vt historia populi Dei in quo post liberationẽ ex Ægypto multa extãt iræ diuinæ testimonia, ita inter Angelos exẽpla sunt pœnarum. Sic in Sodomitis & Gomorrhæis. Hæc & similia applicat ad statum ecclesiæ in qua similia portenta extabãt, quemadmodũ semper etiã adhuc extant.

AVTOR.

De autore epistolæ dubitatum olim fuit & adhuc hodie nonnulli du bitant, sed libẽter admitto ipsum Apostolum Iudam hanc conscripsisse, eũ, in quã, qui appellatus est Lebbæus & Thaddæus, qui fuit Alphæi filius, & (vt hic dicit) frater Iacobi Iusti, & per cõsequens Simonis Cananæi vocatio illius habetur apud Matt. 10.

Luc.

Luc. 6. Mar. 9. & repetitur Act. 1. Docuit is Euangelium in diuersis nationibus, Mesopotamia, Ponto, Ægypto & Perside, vbi à Magis, vt tradunt, interfectus est, quòd liberiûs illorum superstitiones reprehenderet. Vide Euseb. lib. 2. cap. 33. Hier. in Catalogo. Cæterùm qui illi hác epistolam negant, istis ferme vtũtur rationibus. Primùm, quòd non vocat se Apostolum. Deinde, quòd materia ferme cõsarcinata videatur ex 2. epistola Petri capite secundo & tertio, quòd citet apocryphum librum Prophetæ Enoch. Quæ rationes si diligentiùs examinentur non perinde vrgent. Nam prima illa parum concludit, non vocat se Apostolum: ergo Apostolus non est. Nam fácilè responderi potest se in loco neglexisse maiores titulos ad declarandam modestiam & humilitatem, quibus

alioquin iure vti poterat,& iniqua ſit lex cogere ſcriptorē ad certos titulos. Nam Iacobus & Ioannes ab eodē titulo Apoſtoli abſtinent, cōtenti humilioribus nominibus, vt ſerui & ſimilibus. Et ſi valeret hoc argumentū eodē euerteres epiſtolas aliquot Paulinas, de quibus tamē nemo vnquam dubitauit, vt illam ad Philippenſes, duas ad Theſſalonicenſes, & illam ad Philemonem, in quibus ſe non vocat Apoſtolum. Alterum argumentum, quod attinet ad ſimilitudinem exemplorū, quæ videtur ſumpſiſſe ex 2.ca. 2.Petri. Nihil etiam efficit, niſi hoc ſaltem fortè quòd poſterius ſcripſerit & Petri epiſtolā legerit, quod magis ad laudem facit. Debemus enim ſuperiorū doctorum ſcripta diligēter euoluere, præſertim in eadē religione, cū videamus hoc ſēper fuiſſe in vſu piis, & hinc noſtris temporibus etiā auditoribus

toribus vtiliter applicantur similia argumenta. Sic posteriores Prophetæ antecedentiũ Prophetarum argumẽta & rationes suis inseruerunt. Cæterùm quid si hoc etiam negetur ac dicat aliquis, non tam ex Petro sumpsisse quàm ex ipsis Prophetis, vnde Petrus eadem habebat. Certũ enim est, quòd historiam de populo Dei tam atrociter punito, nõ ex Petro habeat, sed refert illam ex Mose, idẽ ergo dici potest ad reliqua exempla. Nam quod infert de casu Angelorũ, de pœnis Sodomorũ & Gomorrhæorum, & in genere omnium reprobè viuentium cõmunia habet quidẽ cum Petro, sed inde ex veteri Testamento cõportata sunt, vnde eadẽ desumpsit Petrus. Tertiò, quod attinet librum Enoch, imprudenter quædam hîc inferuntur. Primùm enim Enoch Prophetæ titulo spoliari non debet, cum

fuerit insignis Patriarcha, qui omnes Propheticum habuerũt Spiritum, & ipsi Iudæi fatentur Enochum quædã scripsisse. Sed dicunt librum apocryphum non rectè citari ad confirmationem. Respõdemus hoc etiam incautè dici. Nam confirmatio applicari debet ad iudiciũ auditoris potius, & validissima est ratio quæ auditorum fidem habet. Sic videmus Paulum in suis orationibus non semper vti Prophetarum testimoniis, sed habito auditorum respectu, profert interdum Gentiles poëtas, vt in Act. 17. apud Atheniẽses profert testimoniũ Arati. Sic in 1. epistola ad Cor. 15. citat Menandrum, & in 1. cap. ad Titũ Epimeniden Cretẽsem, & ad Tim. Iannem & Iambrẽ profert nomina Magorum, quæ tamen Moses planè non habet. Eodem iure ergo licuit Iudæ proferre testimonium à sanctissimo

Patriarcha

Patriarcha Enoch, qualecunque fuerit illius ſcriptum, & certum eſt multorum Prophetarum libros intercidiſſe, qui ſi extarent, haberentur in Canone.

QVIBVS SCRIPTA SIT.

Scripta eſt hæc epiſtola vocatis ſanctis, hoc eſt, omnibus fidelibus, ſeu omnibus profitentibus nomen Chriſti, quos definit elegãter eſſe cœtum ſanctorum & redemptorum & vocatorũ, per Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, qua deſcriptione ſtatim admonet eccleſiam militantem non ſatis titulo tenus eſſe Chriſtianum, ſed oportere fidem ſemel datam omni ſtudio bonorum operum defendere.

OCCASIO.

Oblata eſt illi occaſio ſcribẽdi ex diſſolutis moribus Chriſtianorum, qui non ſolùm inualeſcebãt tum in-

ter auditores, ſed inter ipſos doctores etiã habebant ſtrenuos defẽſores. Nã illi imprimis poſſũt doctrinã trahere ad ἀσέλγιαν, & illi ſunt qui in ἀγάπαις h. e. in publicis piorum conuiuiis dominabantur, vt videatur imprimis doctores perſtringere, & hoc lolium feliciter ſparſit Satan, vt non ſolùm iuxta, ſed intra eccleſiam Chriſti ſibi ſacella cõderet, & in miniſterio ſemper haberet defenſores & patronos vitæ diſſolutioris.

GENVS.

Genus epiſtolæ principale eſt etiã προτρεπτικὸν vt in ſuperioribus quibuſdã: hortatur enim ad defenſionẽ fidei, quod illi nihil aliud eſt quàm integritate vitæ & morũ fidem cõfirmare, quod aliis eſt innocẽter ambulare, dignè Deo ambulare & ſimilia, & ipſa fides eſt ipſa profeſſio externa. Accedũt alia quę ſeruiũt tractationi,

vt παραδειγματικὸν. Nam cōfirmatio tota exēplaris est, & hinc inde multa sunt ψεκτικὰ, quibus insectatur istos patronos, & excusatores vitæ dissolutioris. In fine adhibetur etiā εὐκτικὸν, quo concludit totam epistolam.

PROPOSITIO.

Propositio sumatur ex ver.3. ad finem, vbi Apostolus ait se ideo scripsisse, vt hortetur eos ad defensionem semel datæ fidei. Verba Apostoli sunt ἐπαγωνίζεσθαι τῇ πίστει, quorū sensus est profitentes Christianismum, integritate fidei omni studio conseruare debent contra corruptelas seu dogmatum seu morum Christianæ religionis. Quæ omnia eleganter voce à re militari petita proponit.

PARTES.

Partes epistolæ statuimus. Prima titulum cōplectitur duobus primis versibus, ac continet illustrem defini

nitionem ecclesiæ Christi, quòd sit coetus à Patre sanctificatorum, à Christo conseruatorum, & per Spiritum S. vocatorum. Secunda pars ver. 3. statuatur, exordium scilicet, quod petitum est à sua persona & exprimit causas impellentes ad scribēdum, curam pro ecclesiis in Apostolo Iuda, & necessariam exhortationē ad constantiam. quæ omnia faciunt ad locũ beneuolentiæ. 3. pars ad finem ver. 3. expressa est propositio, quod oporteat sanctos ἐπαγωνίζειν τῇ πίστει, de qua re nunc dictũ est. Obseruetur autem tot modis certamē hoc subeundum esse pro fide, quot modis fides à Satana euertitur. Quarta est initio ver. 4. continēs confirmationem. Annectit enim grauissimas rationes, cur pro fide certandum sit. Quæ fermè in hũc cadunt ordinem & numerum. Primum à præsenti periculo, quia iã mul

ti

ti corruptores fidei grassentur in ecclesia. Deinde ab exemplo populi veteris, ex cuius historia ostendit quod Deus etiam non parcat vocatis ad sui cognitionem, nisi respondeant vocationi, ideo eductos ex AEgypto passim in deserto deleuit. Vide Ex.16.17 32. Num.11.14.16. & passim alijs locis. Argumentum hoc terrorem incutit vocatis vt insistant suæ vocationi. Tertium argumentum v.6. ponitur ab exemplo Angelorum, qui & ipsi grauissimas domini pœnas experti sunt, & adhuc experientur hanc ipsã ob causam, quod vocationi suæ non insisterent. Quartum v.7. ab exemplo Sodomorum & Gomorræ, quæ vrbes hoc ipso nomine perierunt. Octauo v. exempla posita applicantur ad statũ ecclesiæ vt ostendat quales corruptores fidei in ipsa nunc grassentur. Ver.9. quintum argumentum

à maiori ductum, quod & ipsum exemplũ habet Arch. Michaelis, ei annexa est applicatio specialis v.10. qua ostenditur corruptores sanæ fidei imprudenter agere: annexa est conclusio per exclamationem, in qua noua adducũtur exempla quibus seductorum mores declarentur. Atque hactenus expressa cõfirmatio propositionis. Ver.12. quinta pars est digressio à confirmationis loco. Nã intermissis rationibus pleniori descriptione corruptelas & corruptelæ patronos diligenter depingit: locus totus ψεκτικὸς est. Durant hæc vsque ad v. 17. quo redit ad exhortationes, nec obscurè propositionis scopum repetit, cum reuocat sanctos ad Apostolicam doctrinam in hac quæstione, annectit etiã nouas quasdam rationes, quæ nituntur pronunciatis & ostendunt periculum ecclesiæ iam esse paratum

ratum addit his ἔκθεσιν, qua monſtrat tanquam digito qui ſint corruptores & patroni diſſolutioris vitæ. Contra oſtendit quibus virtutibus oporteat aduerſus has corruptelas pugnare, ſcilicet fide, oratione ardenti, dilectione, ſpe firma, certo iudicio contra peccatum, & odio irremiſſo aduerſus ſcelera. Verſu. 24. ſtatuatur ſexta pars epilogus, δοξολογία conſtans, & eſt prorſus more Paulino compoſitus. Confer enim verba Epilogi huius cum his quæ ſunt in epilogo in epiſt. ad Rom. 16. cap. ver. 25. & 27. videbis aut inde hæc eſſe petita, aut certè quod probabilius eſt eundem Spiritum S. vtrique tam Paulo quàm Iudæ eandem formulam perorandi dictaſſe.

FINIS.

